

НЕЗАБАРОМ 10 років минує (березень 1998 року) відтоді, як ліквідатори в зоні вичитували свою правду буднів у "Трудовій вахті" (з 1990 року - "Вісник Чорнобиля"), і в Києві теж ті, кому насправді боліло це вселенське чорнобильське лихо, спрагло тяглися до кожного, бодай якогось, джерела інформації з Чорнобильської зони. Ним став для загалу ще жорстко тоді підцензурний первісток вашого видання. Отже, і я була серед перших читачів і передплатників "Трудової вахти", та, правду кажучи, гадки не мала, що "Вісник Чорнобиля" стане такою необхідною, рідною мені газетою. Можливо, передусім тим, що в ньому, як ніде більше, завжди чує слово небайдужих до трагедії справжніх громадян і діяльне бажання зарадити людському горю - слово для знедолених. Можливо тому, що друзі мої працювали й працюють на ЧАЕС і на ліквідації аварії, що я й сама гірко знаю, що то поневір'яння по лікарнях, операційні тортури і наркоз, спокійна гідність і мужність, а на противагу їм - галасливе пристосуванство людей без совісті й честі. Сваюля, беззаконня й сите лукавство лжечорнобильців, на лихо, занадто безкарно розкошують поруч, і жодна поправка до Чорнобильського закону їх не дістає. У цьому один з кричущих проявів незамащено-ваного цинізму нашого часу.

Зважитесь віддати повість про журналістські будні у зоні на суд тих, чия "прописка" в зоні постійна, для автора непросто. Непросто тому, що саме серед Вас я гостро відчула, що в кожного - своя правда. І правда моїх персонажів - і вигаданих, і реальних - може й не стати правдою для всіх. Та головне - зрозуміти, як архіважливо цю кожну окрему правду почути. Держава мислить абстрактними категоріями або ж бездушними безособовими цифрами статистики. Для письменника ж важить понад усе людська індивідуальність, доля, конкретна, зіткана з живих емоцій ситуація, в якій, як у краплині моря відбито його закономірності. У травні 1987 року я працювала у зоні в радіусі одного - десяти кілометрів від ЧАЕС у складі кінознімальної групи режисера Роллана Сергієнка. Саме тоді, збираючи конкретний матеріал про учасників ліквідації аварії, я збагнула просту істину: правда про Чорнобиль не може бути одна, тобто не може бути правдою одного. Власне, ця позиція відбилася ще 1986 року в моїй поемі "Вибух". Систематично аналізувала пресу чорнобильської тематики і впевнилася, що монополія на істину, хоч би це була істина директора ЧАЕС чи самого атомного бога, - поганій радник. Недаремно у телеінтерв'ю "Табу" Миколи Вересня Сергій Парашин під кінець жорсткого діалогу висловився в такому роді: мовляв, доведіть мені, що атомна енергетика - всевітнє зло, і я завтра перший голосуватиму за закриття Чорнобильської АЕС.

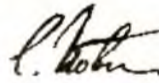
З плином часу й перебігом подій перестають бути однозначними перші "фронтіві присуди" переднього краю зони і тим паче у справжньому світлі постають просторікуванням одноденних "героїв-тиловиків". Особливо, якщо протиставити їм стоїчну скромну мужність тих, хто вже понад 10 років працює у зоні відчуження, і тих, хто

віддав справі ліквідації наслідків аварії своє життя. Те, що я спробувала сказати у публіцистиці, зустрічало зрозумілий на той час спротив цензури. Проте журналістські блокноти 1987 року з масою не відомої широкому загалу інформації так чи інакше потребували опрацювання і оприлюднення. Я почувала моральний обов'язок перед людьми, з якими зустрічалася в зоні, тим більше, що декого вже немає серед живих. Гадаю, й сьогодні не пізно надати їм слово: нехай як на кіноплівці звучать їхні збудені протестом і тривогою голоси. Вони заслужили на те, щоб лишитися в пам'яті часу. Нехай звучать і наївна хвальковитість, і завзяття тих небагатьох, хто затято вважав себе безсмертним... А ті, хто впізнає себе в моїй художньо-документальній прозі, нехай зрозуміє, чому саме так важко було журналістам розібратися у суперечливих свідченнях потерпілих та учасників ЛНА, який офіційний спротив і адміністративну пересторогу зустрічали відряджені, бувало, від тих, хто покликаний був оберігати засекречену інформацію. Втім, на війні як на війні, і зрештою будь-яке суспільство є заложником ідеології.

Тільки тривалою моєю недугою пояснюється значний хронологічний розрив між початком роботи над повістю та її завершенням (1987-1996). Безмежно шкода, але часові рамки відрядження героїні та першійні задум твору не дали мені змоги використати факти й деталі пізніше накопиченої інформації. Та документальний бік повісті, реальне її підґрунтя не змінені, як і прізвища реальних осіб. Сподіваюся, що їхнє світовідчуття й позиції, якщо й стали в чомусь інакшими, то не такою мірою, щоб свідчення їхнього вкрай емоційного бачення першого по-аварійного часу, відображені у дзеркалі тих днів, нині викликали у них неприємний осад. Була б вдячна читачам, які відгукнуться на повість. Особливо цікавлять мене долі тих героїв повісті, з ким втратила зв'язок. Вдячна й тим, хто вже ознайомився з текстом і спонукає автора до продовження.

Другий бік твору - белетристичний, тому прошу читачів, які працюють на ЧАЕС в Чорнобилі, сприймати великодушну правду автора на умовність, художній вимисел. І - попереджаю, що за логіку характерів, вибір моїми героями професій та місця роботи, спосіб мислення й висловлювання, а також поведінку своїх героїв автор не відповідає.

Повість моя - це те, що відбувається в театрі й за лаштунками театру, який зветься трагікомедією життя. Щиро сподіваюся, що слова мого схилиння перед подвигом тих, хто пройшов пекло чорнобильської ночі 26 квітня 1986 року, хто захистив саме Життя ціною свого здоров'я і нині ризикує ним заради безпеки наших дітей, будуть почуті й знайдуть прихильників.

Ваша
Світлана ІОВЕНКО.

ЖІНКА У ЗОНІ

ПОВІСТЬ

Я зрадів чомусь і злякався: це була Вона - та сама!.. Проходив повз кімнату шефа - двері були, як зазвичай, відчинені навстіж - і побачив її профіль: вираз чи то розгубленості, чи впертості, як упізнав її одразу - та сама, Вона - усі дороги ведуть у Рим.

Шеф, схоже, видрючувався перед нею, бо заволав у двері, демонстративно граючи баритоном:

- Юрію Васильовичу, Алік, ідіть гляньте на цю ненормальну - вона хоче жити в Чорнобилі! - Ми троє, як слухняні дурні з виразом всезнаючих мушкетерів, миттю з'явилися в партері.

- І перепустку "всюди" по зоні хоче, щоб штрикати свого носа скрізь, де й не треба. Правил радіаційної безпеки не знає, про що писатиме, не відає, журналістська партизанщина, - що з нею робити?

І зараз перестав грати пучками. Склав у замок білі пухкі пальці і, наскільки дозволяв живіт, нахилився до неї через стіл:

- А з Києва о шостій ранку не хочете щодня їздити? - Обличчя шефа ще більш покрутішало і засяяло, як млинець у маслі, від самовдоволення і відчуття всевладності.

- Ну, знаєте, я жінка - можу й заплакати. - Тут вона обернулася до нас, і сіро-голубі озера під великими її окулярами завипромінювали короткозорі відчайне SOS.

Тим часом у її голосі чулася мені не так покора, як глузлива впевненість у тому, що такі доможуться свого. Я ще в автобусі зауважив, як рівно, неприродно рівно тримає вона шию і спину. Як в пансіоні шляхетних дівчат. Спробував сидіти так само - втомився за дві хвилини.

Хоч убий, не знаю, чого вона мене роздратувала. Ну, нащо пертися в зону ще й цим нервовим, манірним емансипанткам?.. Досить тих веселух, кого тут жарять щодня по гуртожитках і квартирах, у армійських газиках і нашвидку в КамАЗах, - ті знають, чого хочуть, тим їм і платять.

Я спостерігав її через плече кремезного вахтовика, що розм'якло-солодко куняв поруч, на кожному виверті дороги чимраз важче притискаючи сусідку до вікна автобуса. Бачив тоді тільки довгу шию, якесь невиразно-кругле дитяче підборіддя і пухкі губи, ніби в нецілованих п'я-

тикласниць. Може, саме ці її ненафарбовані губи і тонка, як стеблинка, шия тоді збісили мене. Оксани удруге оперували шитовидку, зачепили по спайках голосові зв'язки, і вона тепер шипіла, як конаюча гуска. Я мстиво уявив, як у цієї теж свіжим червоним серпом красується шрам на шиї, і, хоч почувся негідником, та ніби утишився тим, що зона мить кожного рано чи пізно, а баби, що пруть сюди, де великі гроші і вільні на час вахти мужики на вибір, або ідіотки, або сексуальні збоченки. Смаленого вовка не бачили, то радіації їм закортіло!

Ми пересідали в Дитятках із київських автобусів хто на Зелений Мис, хто в Чорнобиль, і я бачив, як її затримали на КПП, постовий гукнув лейтенанта, удвох роздивлялися її документи, комусь дзвонили, а вона обурено жестукувала, щось доводила, та так і лишилася на дорозі з сумкою через плече, у вузькій чорній спідничці та куртці на виріст з чийогось чоловічого плеча і чорно-білій в клітинну сорочці, теж чоловічій. Лишилася там, на КПП, і краще б їй було звертати голоблі на Київ.

Цей спогад сьогоденного ранку змигнув, як на кіноплівці, поки ми з Юрком стовбичили в дверях і шеф передав Юркові її документи; він уже осідлав свого коня: мирлобно і велемовно вихваляв своє дитище - відділ інформації та міжнародних зв'язків.

- Ви там у Києві мізки пудрите народу журналістськими брехнями, а що з вашого белетристичного набутку брата? Ви ж заради красивого слівця ні істину, ні рідного брата не пошкодуєте! - Шеф перейнявся праведним гнівом, ніби це саме вона винна у всіх перекрученнях і неточностях швидкостпечених газетних сенсацій. - А це, між іншим, не ваша банда, а ми почали систематизувати матеріал про аварію, ми заповнювали упродовж року цей інформаційний вакуум. Це вам, дівчинко, не макраме плести, не дамське рукоділля - це безпрецедентно! Така аварія - перший досвід у світі. Накопичити і проаналізувати інформацію - тут не ваші філологічні вправлення потрібні, тут державного мислення треба. А то пускаємо вас у зону - один одне пише, інший - інше: що сорока на хвості несла та на льоту впустила, - спасу від вас немає!..

(Далі буде).